

Daniel Defoe [denjel dyfou]

(1660 – 1731)

Angličan, podnikatel, publicista, tajný agent.

Život a zvláštní podivná dobrodružství Robinsona Crusoa, námořníka z Yorku [robinzna krúzoua] (1719) – dobrodružný román

Román je pojat jako autobiografie anglického dobrodruha 17. století Robinsona Crusoa. V mládí se stal Robinson námořníkem. Obchodoval s otroky a sám upadl do otroctví, z něhož ale utekl. Pak byl plantážníkem v Brazílii. Odtud se vydává na plavbu do Afriky, aby si pro své plantáže obstaral otroky. Jeho loď však ztroskotá a on jediný přežije. Zachrání se na opuštěném ostrově. **JAK SE S TOUTO SVOU SITUACÍ VYROVNÁVÁ?**

Počal jsem teď velmi vážně přemítat o svých věcech a o bědných poměrech, v kterých jsem byl, i rozhodl jsem se, že si všechno zapíši. Nepomyslel jsem, že by to někdo po mně měl číst, neboť nebylo naděje, že by tu po mně někdo dědil. Spíše jsem tak učinil, abych se tak osvobodil od myšlenek den ze dne na mne doléhajících. Svoji zoufalou náladu jsem začal nyní přezkoumávat rozumem. Utěšoval jsem se tím, že jsem sestavoval účet dobrého i zlého, a nestranně vyplňuje položky dlužníka i položky věřitele, zaznamenával jsem výhody svého postavení proti jeho nepříznivým stránkám asi takto:

ZLO

Jsem vyvržen na pustý, nevlídný ostrov nadobro bez naděje, že tu budu kdy zachráněn.

Jsem tu sám jediný od všeho světa opuštěn a odsouzen k bědnému životu.

Jsem od lidstva odloučen jako poustevník a jako vyobcován z lidské společnosti.

Nemám, do čeho bych se oblékl.

Jsem bez obrany proti zuřivým útokům divochů i šelem.

Nemám jediné duše, s kterou bych si promluvil a která by mi byla nápomocna.

DOBRO

Jsem však naživu a neutonul jsem jako všichni ostatní moji druhové.

Ale jsem také sám jediný, který ušel smrti, a Ten, který mě zářeačně zachoval naživu, může mě i vyprostít z této bídy.

Nemusím se však nuzovat a zajít v pustině, která neskýtá potravu.

Ale žiji pod nebem tak horším, že bych ani šatů nesnesl.

Jsem však vyvržen na ostrov, kde jsem nespátřil nebezpečné želmy, jaké jsem viděl na africkém pobřeží. Což kdybych tak byl ztroskotal tam!

Ale Bůh podiyně zahnal loď tak blízko k pobřeží, že jsem z ní mohl vynést všechno, co jsem potřeboval nebo čím bych si vypo-mohl pro všechny čas svého života.

Ze všeho toho vyčítáme neklamné svědectví, že sotva jsou na světě poměry, v nichž by nebylo vedle stran nepříznivých zároveň i dobrých stránek, zavazujících nás k vděčnosti. Poznejme, že i v nejhrošším postavení nejsme tak zcela bez útěchy, že vyčítajíce zlé i příznivé stránky věci, vždycky můžeme na tento účet připsat něco k dobru.

Smířiv se takto poněkud se svým osudem, počal jsem se zařizovat co nejpohodlněji.

Svůj příbytek jsem již vylíčil. Byl to stan vztyčený pod skalní stěnou a obehnaný ohradou z kúlů a lodních lan. Skoro bych řekl, že to byla zeď, k jejíž vnější straně jsem navrřil drnový val asi na dvě stopy zřřř. Po nějakém čase — myslím, že to bylo po půldruhém roce — jsem vyzdvihl z travnatého náspu krov opřený o skalní stěnu a pokryl jsem jej stromovými ratolestmi a různými věcmi, abych se uchránil dešřř, které v svůj čas byly velmi prudké.

Vyprávěl jsem již o tom, kterak jsem dopravil věci do ohrady a do jeskyně, kterou jsem ve skále vyhloubil. Zprvu jsem všechno nahromadil bez ladu a skladu, takže nezbylo místočka, kde bych se pohnul.

Umínil jsem si, že jeskyňku rozšířím. Skála byla pískovcová a práce šla zlehka. Abych se ještě pojistil proti vpádu divé zvěře, prokopal jsem skálu napravo zatočenou chodbičkou a opatřil jsem si východ z nouze. Tak jsem si zařídil nejenom nový vchod a východ ze stanu a ze své zásobárny, nýbrž nabyl jsem i většího místa, kde bych uložil své poklady.

A nyní jsem začal s prací na několika nezbytných předmětech, jako je stůl a židle, abych užil aspoň toho nejskrovnějšího pohodlí. Bezze stolu bych nemohl psát ani slušně poobědvat nebo se zaměstnávat drobnou prací.

Tu podotýkám, že podstata a původ matematiky je rozum, a že pořádáme-li všechno rozumem a podrobujeme-li vše rozumové úvaze, pak v krátké době se stáváme mistry v každém řemesle. Nedovedl jsem zacházet s nástroji, přesto však jsem poznal, že bych se tomu časem a pilnými, vytrvalými pokusy naučil, jen kdybych nějaké nástroje měl. Přece však jsem si pořídil i bez nástrojů řadu věcí a některé toliko pomocí hoblíku a sekyry, kterýmžto způsobem sotvakdy ony předměty byly vyráběny. Tak například, potřeboval-li jsem prkno, nezbyvalo, než abych porázil strom a tak dlouho jej z obou stran po délce přískával, až náležitě zploštěl, načež jsem prkno hoblíkem přihladil. Bylo to neskonale pracné. Pravda, tak jsem udělal z jednoho stromu toliko jediné prkno. Tu mi pomohla jen svatá trpělivost, když výroba jediného prkna vyžadovala takového času a takové práce. Ale čas a práce u mne nerozhodovaly; bylo přec lhotejně, nač jsem jich užil.

Stůl a židli jsem si udělal z krátkých prken a latí, které jsem přivezl z lodi. Když jsem si připravil několik prken prací dříve již vylíčenou, zřídil jsem podél jedné stěny jeskyně velikou polici s příhradami půldruhé stopy širokými a uložil jsem tam všechny své nástroje, hřebíky a železné předměty, abych měl všechno po ruce a na svém místě. Pak jsem natloukl do stěny řadu kolíků, na které jsem zavěsil své ručnice a všechno, co se ještě dalo pověsit. Vyhlíželo to u mne jako ve

skladišti nejrozmanitějších potřeb, ale přitom bylo všechno tak příhodně umístěno, že jsem se zaradoval nad tím pořádkem, jakož i nad hojností svých pokladů.

Robinson tedy v této téměř beznadějně situaci neztrácí hlavu. Postaví si obydlí, zřídí hospodářství a po 25 letech osamělého života se dokonce setkává s člověkem. Zachrání před kanibaly mladého divocha (také kanibala, ale z jiného kmene). Dá mu jméno Pátek, protože ho v pátek zachránil, a vychová z něj civilizovaného člověka a dobrého křesťana.

CO JE V NÁSLEDUJÍCÍ UKÁZCE PODSTATOU MIMOŘÁDNÉHO OSVÍCENSKÉHO OPTIMISMU?

Tu jsem se otázel: „Což, Pátku, nepřálí by sis vrátit se do své domoviny a ke svým lidem?“ „Ó ano,“ odvětil, „ó jak tak rád zas být u nás.“ „A co bys tam dělal?“ ptám se ho. „Byl bys zase takovým divochem jako dříve? Jedl bys zase lidské maso?“ Zadíval se na mne, a potřásaje hlavou, řekl: „Ne, ne, Pátek jím praví dobrý život, řekne o Bohu, řekne jíst chleba, vařit kozí maso, mléko a ne už jíst člověka.“ „A co když tě zabijí?“ namítl jsem. Podíval se na mne vážně a pak řekl: „Ne, ne, nezabijí, budou se učit rádi.“

Po 28 letech prožitých na ostrově se Robinson konečně setkává s Angličany a odplouvá i s Pátkem do vlasti. V Anglii se stává bohatým a váženým člověkem; jeho plantáže mu totiž mezitím vynesly miliony. (Nicméně v pokračování knihy, které Defoe pro velký úspěch tohoto románu sepsal, se Robinson vydává na další cesty po celém světě. Do Anglie se vrací jako 72letý muž s vědomím naplněného a dobře prožitého života.)

Celkově je román výrazem osvícenské víry v člověka, který svým rozumem, vynalézavostí, životním optimismem a prací může dobře zvládat i zdánlivě bezvýchodné situace a tak třeba i uprostřed pustiny vybudovat buňku civilizace.